

- графія. – Симферополь: Кримучпедгиз, 2005. – 504 с.
15. Леонтьев В. Экономические эссе. Теории, исследования, факты и политика: / Леонтьев В. Пер. с англ. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.: табл., схемы.
  16. Меньшиков С.М. Длинные волны в экономике. Когда общество меняет кожу./ Меньшиков С.М., Клименко Л.А. – Международные отношения, 1989. – 272 с.
  17. Портер М. Международная конкуренция./ Портер М.[Пер. с англ.] Под ред. и с предисловием В.Д. Щетинина. – М.: Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
  18. Портер М. Конкуренция./ Портер М.[Пер. с англ.] – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 608 с.
  19. Белорус О.Г., Лукьяненко Д.Г. Глобализация и безопасность развития /О.Г. Белорус, Д.Г. Лукьяненко и др: Монография. – К. КНЭУ, 2002. – 789 с.
  20. Руденко Л.В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій: монографія./ Руденко Л.В. – К.: Кондор, 2004. 480 [2] с.
  21. Coase R. The Nature of the Firm. // Economics, 1927, № 4, – P. 395.
  22. Johanson, J. and J.-E. Vahlne, 1997, «The Internationalization Process of the Firm – A model of Knowledge Development and Increasing Foreign Market Commitments», *Journal of International Business Studies* 8, 23-32; .: Johanson, J. and J.-E. Vahlne, 1990, «The Mechanism of Internationalization», *International Marketing Review* 7 (4), 11-24.
  23. Buckley P. The Optional Timing of Foreign Direct investment // *Economic Journal*, March, 1981. – P. 3 – 17.
  24. Лукьяненко Д.Г. Міжнародна економічна інтеграція: /Лукьяненко Д.Г. Монографія. – К. ВПОЛ, 1996. – 138 с/
  25. Международные экономические отношения: Учебник для Вузов// В.Е. Рыбалкин, Ю.А. Щербанин, Л.В. Балдин. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 605 с.
  26. Dunning J. International Production and Multinational Enterprise. – London: Allen & Unwin, 1981. P. 315.
  27. Гохберг Л.М. Национальная инновационная система России в условиях «новой экономики» / Гохберг Л.М. // Вопросы экономики. – 2003. – 3. – С. 26 – 44.

Срібний В.І.

СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

І. Вступ. Проблема забезпечення економічної безпеки держави мають важливе значення мають для забезпечення безпеки окремих аспектів економічної діяльності, таких як сільське господарство, промисловості і ін. В даний час, у зв'язку з тими, що стоять перед економікою України стратегічними цілями розвитку економіки, а також майбутнім її вступом в ЄЕС, особливої важливості набувають питання безпеки банківської системи, що спричинене її роллю в забезпеченні економічної безпеки держави. А це, у свою чергу, обумовлено прямим впливом банківської системи на розвиток всіх сфер життя суспільства. Недостатньо надійне функціонування одне з ланок або учасників банківської системи здатне спричинити серйозні порушення і деформацію у всій фінансовій системі і економічній діяльності держави.

За визначенням В. І. Мунтіяна "...Економічна безпека – це загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний і стабільний розвиток економіки держави, що включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам [1, с.10].

Г. А. Пастернак-Таранушенко розкриває поняття ЕБ як: "...стан держави, в якому є забезпеченою стабільність її існування, забезпечені найліпші умови для життя її мешканців, функціонування та розвитку самої держави" [2, с.7].

Аналогічної думки дотримується і Косевцов В.О., який розуміє національну безпеку як стан захищеності та ступінь реалізації найважливіших інтересів людини, суспільства та держави в різних сферах їхньої життєдіяльності в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз [3, с.6].

Губський Б.В. [4, с.11] пропонує включати до складу економічної безпеки інвестиційну та фінансову безпеку, тому що руйнування фінансових інститутів в державі загрожує економічній безпеці.

На думку групи авторів [5, с.19-21] елементами економічної безпеки держави є мобілізаційна підготовка економіки держави, її території і комунікацій, наявність державних резервів і стратегічних ресурсів, чіткої системи стандартизації, твердої національної валюти, імпортна незалежність, бюджетна безпека, наявність висококваліфікованих управлінських кадрів на державному рівні.

На думку експертів Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова [6, с.3], саме внутрішні фактори дестабілізації є найбільш небезпечними для економічної безпеки на сучасному етапі розвитку держави.

Таким чином, забезпечення безпеки банківської системи сприятиме розвитку банківських установ, підвищенню стійкості кредитних організацій, якості послуг, що надаються, посиленню захисту прав вкладників і кредиторів банків, розвитку інструментів рефінансування і управління ліквідністю кредитних організацій.

ІІ. Постановка завдання. Метою статті є розгляд економічної безпеки банківського сектору на рівні держави, виявлення показників, які характеризують банківську систему держави, розгляд чинників, від яких залежить економічна безпека банківських установ на державному рівні та визначення вимог, які

використовуються для оцінки економічної безпеки банківської системи держави.

III. Результати. Забезпечення економічної безпеки банківської системи обумовлене взаємодією економічних інтересів банківських установ і інтересів суб'єктів ринкової економіки.

Економічна безпека банківської системи залежить від декількох основних чинників: 1) економічній стабільності держави і залежності даної держави від зовнішньої дії інших країн; 2) ступені залежності банківської системи від внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування, зокрема рефінансування і кредитування іноземними банками; 3) ступені концентрації активів банківської системи в інших державах або галузях реального сектора економіки; 4) структури власності на банківські установи.

Для забезпечення економічної стабільності держави необхідне проведення аналізу і прогнозування такою, що складається в банківській системі економічної і політичної обстановки. Даний аналіз передбачає визначення показників, що характеризують економічну безпеку банківського сектора (Таблиця 1).

Таблиця 1. Показники, що характеризують економічну безпеку банківської системи

Рівень економічної безпеки банківської системи	Показатели, що характеризують економічну безпеку банківської системи
1. Дотримання нормативних вимог законодавства України: здійснення заходів по протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.	Коефіцієнт обналичивання грошових коштів (відношення величини кредитового обороту по касі кредитних організацій регіону до розміру валюти балансу) Задовільні значення показників, що розраховуються відповідно до законодавством України про банківську діяльність.
2. Дотримання нормативних актів НБУ.	Задовільні показники фінансової стійкості, відповідні вимогам законодавства України про банківську діяльність.
3. Реалізація простого типу відтворення банківського сектора.	Річні темпи приросту (Пр) основних показників (валюта балансу, обсяг операцій, що приносять дохід, величина ресурсної бази, капіталу) нижче або відповідає рівню інфляції.
4. Реалізація інвестиційного типу відтворення банківського сектора України	Річні темпи приросту (Пр) основних показників (валюта балансу, обсяг операцій, що приносять дохід, величина ресурсної бази, капіталу) вищі за рівень інфляції.
5. Підвищення рівня соціально-економічного становища держави	Коефіцієнти забезпеченості держави банківськими послугами
	Частка капіталу банківського сектора держави у ВРП, частка активів банківського сектора у ВРП
	Коефіцієнт трансформації ресурсної бази в банківські кредити (значення показника повинне прагнути до одиниці)

Розглянуті показники дозволяють зробити висновки про стан банківської системи держави. Але картина про діяльність банківських установ може бути повнішою, у випадку якщо провести аналіз обсягів впливу певних угруповань в банківській сфері, залежність банківської системи від інших галузей реального сектора економіки, які підконтрольні різним фінансово-промисловим групам. Аналіз економічної безпеки банківської системи може включати також розгляд залежності суб'єктів банківської системи від політичних і економічних сил інших держав, які можуть проводити низку заходів, спрямованих на руйнування банківської системи держави.

Роль держави в забезпеченні економічної безпеки банківської системи полягає в захисті прав власності, управлінні банківськими ризиками, забезпеченні рівноправної конкуренції, яка сприяє повнішому вираженню економічних інтересів всіх суб'єктів. У сучасних умовах розвитку банківського сектора державне регулювання банківської діяльності повинне здійснюватися з використанням інструментів і механізмів, адекватних стану економіки і банківської системи. При цьому повинні враховуватися особливості функціонування банківських установ на території нашої держави, а також запозичення позитивних аспектів ведення банківського бізнесу в інших країнах не завжди можливо.

У банківській системі стикаються економічні інтереси держави, банківської системи, окремих банків, клієнтів, тому необхідне державне регулювання. НБУ переважно займається контролем діяльності кредитних організацій. Функції розвитку банківської системи не передбачені цілями діяльності НБУ, в результаті в Україні немає єдиної державної політики відносно банківського сектора, що не може не позначитися на захисті його економічних інтересів і стані економічної безпеки банківської системи.

Відношення між різними суб'єктами ринку банківських послуг обумовлені економічними інтересами кожного з суб'єктів. Держава, виступаючи одночасно гарантом безпеці і захисником інтересів господарюючих структур, повинна регулювати процес прагнення реалізації власного інтересу кожним з учасників, оскільки публічні і приватні інтереси цих суб'єктів можуть не збігатися, а іноді і вступати в протиріччя один з одним і з державою. Залежно від змісту і ступеня відповідності економічних інтересів фінансово-кредитної установи інтересам суспільства і держави, їх задоволення може збільшувати або зменшувати ризики і підвищувати або знижувати рівень його економічної безпеки.

Банківська система має внутрішні і зовнішні резерви. Але цілі їх використання можуть бути різними: по-перше, зниження ризиків, загроз банківській діяльності, мобілізація ресурсів для виходу з кризи; по-друге, досягнення вищих кількісних показників його діяльності і структурних якісних змін.

Наявність певного рівня резервів зовсім не гарантує захист банків від фінансових потрясінь. Створення резервів є інфляційним чинником в економіці, оскільки ці кошти вилучаються з банківського, а, зрештою, і

з виробничого сектору. В результаті це призводить до дорощання кредитних засобів, що веде до зниження доступності і ефективності кредитування, наслідком чого є зниження рівня економічної безпеки кредитної установи і порушення економічних інтересів банків і їх клієнтів.

На економічну безпеку банківської системи держави можуть впливати зовнішні і внутрішні загрози. Якщо загрози економічній безпеці країни пов'язані в основному з дією внутрішніх чинників, то економічна безпека банківської системи обумовлена, головним чином, зовнішніми, а не внутрішніми причинами. Класифікацію загроз економічній безпеці стосовно банківської системи доцільно доповнити – ще однією групою: загрози загальні і загрози специфічні (залежно від того, чи відносяться вони до всієї економіки в цілому або до окремих її сфер).

Показники економічної безпеки банківського сектору регіону, а також система їх контролю, повинні відображати склад як загальних загроз (тобто загроз ефективному розвитку економіки держави), так і специфічних загроз банківському сектору.

Для оцінки стабільності банківської системи як чинника забезпечення економічної безпеки використовуються наступні вимоги:

- 1) оцінка, з одного боку, можливості протистояння банківським кризам, а, з іншого боку, – можливість розвитку, розширення банківської діяльності;
- 2) оцінка безпеки банківської системи, передбачаючи її розвиток пропорційно розвитку економіки регіону;
- 3) визначення основних напрямів розвитку банківської системи;
- 4) проведення регулярного моніторингу стану економічної безпеки банківської системи за допомогою системи показників.

Останніми роками збільшуються обсяги надання банками споживчих кредитів без застави, поручителів і довідок про доходи. При здійсненні даного виду кредитування фізичних осіб не захищені економічні інтереси банківських установ, банки в цілях забезпечення економічної безпеки стягують різні комісії, внаслідок чого ефективна відсоткова ставка зростає у декілька разів в порівнянні з офіційно зафіксованим відсотком в кредитному договорі. Дотримання економічних інтересів банківських інститутів в шкоду економічним інтересам добросовісних позичальників, за рахунок яких відшкодовуються збитки по прострочених кредитах інших клієнтів, веде до втрати клієнтів і зниження рівня економічної безпеки банківської системи.

IV. Висновки. В умовах ринкової економіки функція держави по виробленню оптимального поєднання і створення ефективних моделей взаємодії економічних інтересів різних суб'єктів має велике значення при забезпеченні економічної безпеки фінансово-кредитних установ.

У сучасних умовах розвитку банківської системи з'являється необхідність оцінки рівня економічної безпеки у сфері банківської діяльності і розробки сукупності критеріїв і показників, які давали б якісну і кількісну характеристику негативним тенденціям, якщо такі з'являються в економічному розвитку регіону.

Виходячи з цього, склад основних показників, які пропонується використовувати для аналізу економічної безпеки банківської системи, може включати: індикатори економічної безпеки регіону, що стосуються організації грошового звернення, сфери платежів і розрахунків, кредитування, ефективності розвитку банківського сектора і показники, що характеризують дотримання кредитними організаціями державного законодавства.

Джерела та література

1. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. – К.: КВІЦ, 1999. – С. 10.
2. Пастернак-Таранущенко Г. А. Економічна безпека держави. Підручник для осіб, що навчаються за фахом "Службовець державного управління / Під ред. проф. Б.Кравченка. – К.: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. – С. 7.
3. Косевцов В.О. Національна безпека України : теорія, реальність, прогноз. – К., 2000. – 78 с.
4. Губський Б.В. Економічна безпека України : методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : Монографія. – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 121 с.
5. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємств : сутність та механізми забезпечення : Монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
6. Грищенко А. Угрозы для Украины носят преимущественно внутренний характер // Наша газета. – 2002. – № 26. – С. 3.